

MEĐIMURJE – NAROD, OBIČAJI, ARHITEKTURA

Rad prikazuje stanovnike Međimurja, njihova vjerovanja i običaje, njegove prirodne strukture i značaj kroz povijest te sažima saznanja stečena brojnim istraživanjima i sakupljena iz različitih izvora. Svojim smještajem koji je određen prirodnom granicom koju čine rijeke Drava i Mura Međimurje je samostalna zemljopisna cjelina, što čini jednu od odrednica razvoja međimurskog naroda, njegovog jezika i narječja, te priča i legendi satkanih tijekom bogate povijesti. Istražuje se također način življenja i gradnje, a posebna pažnja posvećena je kulturnoj baštini i arhitekturi, dvorcima i kurijama.

MEĐIMURJE - *Insula inter Muram et Dravam*

Na krajnjem sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske, između rijeka Mure i Drave, smješteno je Međimurje, kraj bogate tradicije i povijesne baštine, specifičnih prirodnih ljepota i uvijek ljubaznih, raspoloženih, vrijednih i nasmi-janih ljudi.

Narod ovaj kraj naziva Međimurje, no u povijesnim dokumentima nailazimo na nekoliko različitih naziva. Latinski *Insula, Insula inter Muram et Dravam* i *Insula Muro Dravanae*, njemački *Murinsel* i mađarski *Murakoz* svi upućuju na jedno značenje: otok, odnosno Međimurje kao otok između Mure i Drave. I hrvatski su se nazivi razlikovali pa tako u Rječniku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti susrećemo *Mejmurje, Međimorje*, što je opet stari hrvatski naziv za otok i na kraju *Međimurje*, naziv koji se očuvao do danas.

Svojim položajem i otočnim, odnosno poluotočnim oblikom, Međimurje predstavlja jedno od najzanimljivijih i najrazličitijih područja naše države. To je

kraj različitih prirodno – geografskih cjelina, različitih naroda i kultura. Smješteno na dodiru dviju velikih reljefnih cjelina, Panonske nizine i istočnih Alpi, Međimurje određuju dvije glavne morfološke cjeline: na istoku donje Međimurje okarakterizirano nizinskim, blago nagnutim reljefom te gornje Međimurje koje na zapadu dodiruje obronke Alpa. Ovo područje blago valovitog, ali raščlanjenog reljefa prošaranog šumarcima obiluje vodotocima, ljekovitim i pitkim izvorima te osebujnim prirodnim ljepotama. Upravo zahvaljujući bogatstvu i raznolikosti svojih prirodnih vrijednosti Međimurje je počašćeno nazivom *Hortus Croatiae* - Cvjetnjak Hrvatske. Nizinski dio Međimurja karakteriziraju vode, livade, oranice i šume. Iako je ovaj kraj nekada bio prekriven gustim šumama velika naseljenost Međimurja i laka pristupačnost uzrokovale su drastično smanjenje šumskih površina. Brežuljkasti dio Međimurja prekriven je vinogradima i voćnjacima te je bogatiji šumama, dok su naselja smještena na hrptovima brežuljaka što rezultira vrijednim i slikovitim krajolikom. Prirodne granice, rijeka Mura na sjeveru i Drava na jugu osigurale su Međimurju specifičnu vegetaciju, a nedirnuta priroda u svojoj izvornoj ljepoti te brojni rukavci i meandri Međimurju daju posebno vrijedna obilježja. Značenja svojih rijeka, u smislu prirode, ali i eko-turizma, Međimurci su itekako svjesni te je 2001. godine uredbom Međimurske županije krajolik rijeke Mure zaštićen kao značajan, a 18. travnja obilježava se kao *Međimurski dan rijeke Mure*.

Bogata priroda, plodno tlo, prisutnost vode, ugodna klima te povoljni prometni položaj privlačili su ljude na ovaj prostor još od najranijih vremena. Oni su prostor oblikovali prema svojim potrebama, a njihov utjecaj vidljiv je i danas u svim segmentima međimurskog krajobraza.

NAROD I NJEGOVI OBIČAJI

Međimurje je kontaktno područje različitih kultura i naroda te se odlikuje mnogim etnografskim osobitostima. To je prostor bogate povijesti i tradicije koja se prenosila s koljena na koljeno o čemu svjedoče brojna sačuvana duhovna i materijalna dobra. Zahvaljujući rijekama koje su odredile prirodan okvir Međimurja i omogućile stanovnicima ovog kraja da iskoriste njihovu vrijednost i snagu, izgrađeni su mlinovi, na brzoi i širokoj Dravi razvilo se splavarenje, a na njenim sprudovima ispiralo se zlato¹. Na sjeveru Međimurja vadili su se ugljen i nafta. Seoska domaćinstva prehranjivana su primarno poljodjelskom djelatnošću, vrtlarstvom, voćarstvom, vinogradarstvom te lovom i ribolovom. Seljaci su

---

¹ Međimurci su se zlatarenjem bavili još od vremena kada su ovim područjem vladali grofovi Zrinski. Najstariji pisani dokument o ispiranju zlata je listina iz 1671. godine u kojoj kralj Leopold navodi da je iz riznice Zrinskih dao u Beč odnijeti 41 dukat čistoga zlata ispranog iz rijeke Drave.

bili organizirani u zadruge koje su brojile i do 30 članova, a u kojima su poslovi bili podijeljeni prema spolu i dobi. Tako su primjerice sve teže poslove obavljali muškarci, dok su žene obavljale poslove u polju poput žetve, spremanja sijena, kukuriza i sl. Uz poljodjelstvo javljaju se zanati poput tkalačkog, lončarskog, tesarskog, ali i rukotvorstvo poput vezenja i pređenja, šibarstva i drvodjelstva kojim su se stanovnici bavili u zimskim mjesecima.

Ukidanjem kmetstva sredinom 19. stoljeća obitelji se osamostaljuju, a zadruge raspadaju. Ipak, zadržale su svoju brojnost što je dovelo do usitnjavanja posjeda i naglog osiromašenja seljaka.

Snažan razvoj industrije i rudarstva u 20. stoljeću u potpunosti su izmijenili sliku Međimurja. Tradicijski način života polako je nestajao. Izgrađena je infrastruktura, komunalni i zdravstveni objekti te škole i vrtići.

Mnogi zaboravljeni tradicijski obrti ipak još uvijek žive u Međimurju. Tako se u starim kovačnicama i radionicama i danas može vidjeti izrada predmeta kojima su se koristili naši preci poput košara različitih oblika pletenih od slame, šiba ili trave. Od mnogih očuvanih običaja posebno je poznata međimurska narodna nošnja i folklorni napjevi.

Međimurska narodna nošnja

Međimurska narodna nošnja izrađivala se od domaćeg platna koje se dobivalo iz lana ili konoplje. Proces tkanja na tkalačkom stanu bio je veoma naporan i dugotrajan te je zahtjevao veliku fizičku snagu i mnogo strpljenja. Ovakve tkanine javljaju se i kod drugih slavenskih naroda te se očito radi o staroj slavenskoj baštini.

Ženska odjeća sastojala se od lanene podsuknje *spodnjice/untrčke* čipkastog ruba koja je duljinom dosegala do lista noge, lanene potkošulje *zdulca* te bluze *plečeka* koja se oblačila na nju. *Kiklja /robača*, lanena nabrana suknja prekriva *spodnjicu* te se na nju veže platnena ili svilena pregača *fortufa/šurca*. Na *plečec* se odjeva crni atlasni prsluk *prusljek* te veliki četvrtasti rubac *tibet* koji se omata oko tijela i veže straga. Tu su još i *zobun*, sukneni ogrtač, vuneni *bundač/bundek*, kaput *decembriš/mentenič*, te sokne *štucline/zokline* ili čarape *štomfi/štrumfi* i cipele *cokli*.

Slika 1: Stara Međimurska nošnja
na razglednici iz Međimurja,
1915. godina

Tradicionalni nakit bio je skroman. Nosile su se naušnice, *ringlini* te ogrlice od staklenih zrnaca *đundi*. Glavu žene pokrivala je *poculica* čipkanog oglavlja, *peča* koju su nosile udane žene ili *rubac*.

Mušku odjeću činila je lanena *rubacha*, *prusljek*, široke platnene *gače*, crne *čizme* i *škrljak*. Od zime ih je štitio kaput *decembriš/mentenič* ili kožuh *bundek/kožulec*. Manja djeca nosila su *kiklice*, haljinice sašivene u jednom komadu i nabrane u pojasu.

Narodni običaji

„Život i pravo može biti i bez običaja. Ali kaki bi to život bio! Bio bi pust i prazan. Narod bez običaja, a ako ga gdje i ima, divlji je i surov.

...

Ne živiš od danas do sutra, već radiš i gradiš za vijekove. Običajima je kao za vječna vremena saliven u tuč sav duševni život naroda“²

Običaji predstavljaju norme ponašanja vezane za skupinu ljudi, a nastali su kao sredstvo prenošenja određenih vrijednosti važnih za pojedinca i za zajednicu. Oni spajaju narod, njegov su identitet te se prenose iz naraštaja u naraštaj kako bi se očuvale tradicija i kultura kao važan čimbenik njegova života.

U modernom svijetu nažalost ima malo mjesta za običaje. Tradicijska kultura nestaje pod utjecajem globalizacije i urbanizacije, mlade generacije slijede neke druge vizije, a običaji brzo padaju u zaborav. Kako se to ne bi dogodilo, svoje bogato etnografsko naslijeđe Međimurci čuvaju te ih putem smotri i kulturno umjetničkih društva nastoje približiti budućim naraštajima i na taj način potaknuti svijest o važnosti tradicije i kulturno umjetničke baštine svoga kraja. Njegovanjem kulturne baštine i radom na edukaciji mladih generacija te prezentiranjem narodnih običaja, pjesama, plesova, tradicionalnih nošnji i svog narodnog blaga ovaj dio prošlosti nastoji se sačuvati od zaborava.

Kad govorimo o običajima ili navadama ovog kraja, možemo razlikovati godišnje i životne običaje. Godišnji (kalendarski, ročni) narodni običaji ponavljaju se iz godine u godinu te su obično vezani uz blagdane katoličkog kalendara ili uz promjene godišnjih doba. Životni običaji vezani su pak uz glavne događaje u čovjekovu životu – rođenje, ženidbu i smrt.

Godišnji običaji

Uz kraj zime i početak proljeća vezana je cijela skupina običaja. To je razdoblje poklada ili *fašnjeka*, kako ga nazivaju Međimurci, a obuhvaća period prije

---

² Stjepan HRANJEC, Međimurski narodni običaji, Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu, Čakovec 2011

korizme, od Sveta tri kralja do Pepelnice. Tada se priređuju povorke maškara za koje se vjerovalo da svojim grotesknim izgledom straše i tjeraju zle sile i duhove od ljudi i njihovih domova. Vjerovalo se da čovjek svojim postupcima može utjecati na prirodu, otjerati zlo i zimu te osigurati plodnost zemlje. Ta se funkcija pokladnih običaja danas izgubila te su oni postali vrijeme ludovanja, zabave i improvizacije kada maske postaju izraz slobode, domišljatosti i originalnosti ljudi. Nakon fašnika Pepelnicom ili Čistom srijedom prestaje slavlje i počinje korizmeni period, priprema za najveći kršćanski blagdan Uskrs. Uz Uskrs ili *Vuzem* vežu se običaji poput blagoslova jela, vuzmenke, bojanja jaja- pisanica te blagdanska jela i kolači. Prema vjerovanju paljenjem vuzmenki tjerale su se zle sile iz naselja, a zatim je preko garišta prolazila stoka kako bi ostala zdrava da bi se naposljetku ugarci s garišta stavljali u vrtove i njive za zaštitu rodosti bilja. Vuzmenke su se zbog sigurnosti palile izvan sela, a postavljali su ih isključivo muškarci na Veliku subotu. Bit je bila u okupljanju i nadmetanju tko će postaviti ljepšu i višu vuzmenku. Prije Vuzema, u Velikom tjednu izrađuju se pisanice, simbol novog života. Njih su obično izrađivale žene i djeca, a nakon blagoslova na Bijelu ili Pisanu nedjelju ona su se poklanjala, njima se igralo ili su se koristele u običaju *sestrenja*. Nekada su naime, neudatim seoskim djevojkama zabava bile uskraćene, a iznimka je bila samo Bijela nedjelja kada su se imale priliku zabaviti uz sklapanje posestrinstva.

Ljeto je bilo doba poljskih poslova te, osim onih vezanih uz crkvene blagdane, nije bogato običajima. Zimski se običaji naprotiv odlikuju raznovrsnošću i bogatstvom. Jedan od takvih je Nikolinje, blagdan sv. Nikole, blagdan darivanja djece. 13. prosinca, na dan sv. Lucije sije se pšenica kako bi na božićnom stolu bilo zelenila, to je vrijeme Došašća, odnosno iščekivanja Božića, blagdana mira, života i napokon darivanja. Običaj je bio dan prije Božića, na Badnjak, u kuću unijeti tri velika panja i postaviti ih pored ognjišta. Oni su simbolizirali Sveto Trojstvo, a njihova je vatra domu trebala donijeti mir i blagostanje. Po podu i stolu rasprostrla bi se slama te bi se od nje pravili vijenci i snopovi, simboli plodnosti i dobrog uroda. Na slami se sjedilo, razgovaralo pa čak i spavalo podsjećajući se tako na Isusovo rođenje u staji na slami. Iako je kićenje božićnog drvca u našim krajevima započelo tek sredinom 19. stoljeća i to pod utjecajima njemačke tradicije, običaj je i prije bio domove okтити zelenilom, cvijećem i plodovima. Najprije bjelogorična, a kasnije zimzelena stabla kitila bi se raznim slasticama, plodovima voća, i ukrasima od papira koje su najčešće izrađivala djeca. Na sam Božić odlazilo bi se često i na tri mise, na *polnočku* gdje bi se dočekaao Božić, na jutarnju misu *zornicu* te na *poldanicu* ili velu misu na koju bi se odlazilo po danu. Nakon svečanog blagdanskog ručka običaj je bio posjetiti prijatelje, a prema vjerovanju prvi gost koji bi posjetio kuću trebao je cijele godine biti zdrav i veseo. Nakon Božića 26.

prosınca blagdan je Sv Stjepana, slijedi dan Nevine dječice te Nova godina. Dvanaest božićnih dana završava Bogojavljanjem ili blagdanom Sveta tri kralja kada se skidaju božićni ukrasi, a kuća blagoslivlja za iduću godinu.

Slika 2. Priprema stola za Badnju večer, Mala Subotica

Slika 3. Fašnik, skupina pikača, Čakovec

Slika 4. Kršni kumovi nose svadbene darove

Slika 5. Svati u Kotoribi, 1940.

Životni običaji

Jedan od najznačajnijih događaja u kršćanskoj kulturi te onaj koji donosi najviše promjena svakako je rođenje djeteta. Već i prije poroda vjerovalo se da se *nosećoj* ženi ne smije zamjeriti jer će se zamjerenom na očnom kapku pojaviti ječmenac, a ako se buduća majka uplaši i pritom rukom dotakne koje mjesto na svom tijelu, na tom će mjestu njeno dijete imati madež. Također se vjerovalo da trudnica mora gledati svatove jer će tada njeno dijete biti veselo, a ukoliko se zagleda u kakvu životinju dijete će poprimiti osobine te životinje. Vjerovalo se i da, ukoliko roditelji žele imati sina, otac mora spavati s kapom ili šeširom, a ako žele djevojčicu majka mora spavati s rupcem. Krštenje djeteta obično se obavljalo dan nakon poroda zbog straha od moguće bolesti i smrti jer u tom slučaju nekršteno dijete neće doći u nebo. Dijete je ime dobivalo po crkvenom svecu koji je taj dan u katoličkom kalendaru što međutim nije slučaj i danas, kada je izbor djetetova imena prepušten roditeljima.

Svadba je najznačajniji dan u životu dvoje mladih ljudi. Osim što utječe na njihove sudbine, svadba utječe i na sudbine njihovih obitelji, na rješavanje egzistencijalnih pitanja. Iako u Međimurju ne postoji jedan model svadbe, već svako mjesto ima svoje karakteristične običaje, moguće je odrediti osnovne elemente tradicionalne međimurske svade. Prije svega tu je poznanstvo, *zagledi*. U prošlosti se naime često događalo da su svadbu dogovarali roditelji, većinom iz ekonomskih razloga, dok su se mladenci poznavali samo površno. Roditelji su smatrali da nije potrebno da se budući supružnici bolje upoznaju, ljubav nije bila bitna, već samo interes. Često se tako događalo i da su djevojke prisilno udane pogotovo ako je obitelj mladića bila imućna. Nakon zagleda slijede *snoboki*, prošnja u kojoj je važnu ulogu imala *snobokalja*, žena koja je išla u izvid mladenki i govorila joj o budućem zaručniku. Ako bi njezin posjet bio uspješan, djevojku bi poslali u mladićevu kuću i ukoliko joj se on sviđio dogovaro bi se miraz. Nakon toga slijedile bi zaruke obavještavanje župnika te pozivanje i pripreme za svadbu. Na dan svadbe svatovi se okupljaju već rano ujutro te se tijekom svadbe povjerava *starešini* čije je svako obraćanje i najavljivanje pojedinih događaja protkano metaforama biblijskog podrijetla. Nakon kratkog *zajtreka* starješina najavljuje odlazak te se u ime mladenca oprašta od roditelja i započinje svadbenu povorku. Pred mladenkinom kućom, mladenka se prosi, a nakon dobivenog pristanka odlazi se po mladu. Svugdje u Međimurju običaj je da se prvo dovodi djevojčica, zatim starija žena, odnosno najprije *pupoljak* a tada *precveta ruža* i tek tada dolazi mladenka. Mladu tada prodaje žena koja ju je oblačila, a otkupljuje djever koji se za nju pogađa. Tek se tada dovodi mlada. Nakon svečanog crkvenog vjenčanja započinje veselje. Svadba se obično odvijala kod mladenke koja u ponoć odlazi za snehu, opašta se od obitelji i ide u novi dom.

Iako se mnoge tradicije nastoje očuvati u modernom se svijetu ipak mnogo toga promijenilo. Tradicionalni obredi nisu osobni, a mladi teže individualnosti te svoju ljubav žele izraziti na jedinstven i njima svojstven način. Od starih običaja zadržalo se „dolaženje po mladu“ te običaj izvođenja „lažne“ mladenke. Svadba se ne održava u kući mladenke kao nekada, već se obično radi o nekom iznajmljenom prostoru te se ona više ne doživljava kao svečanost, već kao zabava.

Treći važni događaj je smrt uz koju se također vežu razni običaji. Kada je u kući netko umro rodbina bi pokojnika obukla i uredila. Muškarce se oblačilo u odijelo, a žene u nošnju te bi im se na glavu stavio rubac ili ako bi pokojnica bila djevojka, splele bi se kite na koje se vezao *pantlek*. Mrtvo tijelo u kući je obično ležalo dva dana kako bi se od njega oprostila rodbina i poznanici. Navečer bi se bdjelo uz pokojnika, žene su molile i plele vijence za pogreb, a muškarci su razgovarali, pili i kartali. Nakon iznošenja pokojnika iz kuće pogrebna povorka, na čijem je čelu bio dječak ili muškarac koji nosi križ, krenula bi prema groblju. Zbog

straha od smrti i ovdje se javljaju različita vjerovanja poput onog da bičem treba tri puta udariti po lijesu kako bi iz njega izašla duša ili da treba sjesti na stolac na kojem je stajao lijes kako se ona nebi vratila. Poslije ukopa održavaju se karmine na kojima se rodbina i poznanici nude jelom i pićem te se moli za dušu pokojnika.

Iako su danas sprovodi zadržali dio tradicije ipak se dosta toga promijenilo. Tijelo se za izlaganje pripremi u mrtvačnici, sve poslove oko sprovoda preuzimaju pogrebne tvrtke, a o smrti se obavještava osmrtnicama na kojima stoje osnovni podatci o pokojniku.

ARHITEKTURA MEĐIMURJA

Naselja

Prva međimurska naselja datiraju još iz 13. stoljeća. Zbog čestih poplava sela su se gradila većinom na padinama i hrptovima brežuljaka, obično oko vlastelin-skih imanja ili crkava. Njihovi nazivi nastajali su prema karakterističnim obilježjima mjesta poput Peklenice koja svoj naziv duguje nalazištima nafe, *pekla* na tom području ili pak Hrašćan koji ukazuje na hrastovu šumu, Brezje prema brezama koje su se nekad nalazile na tom prostoru te Bukovec, Trnovec, Gornja i Donja Dubrava itd. Druga su naselja svoj naziv dobila prema imenu ili prezimenu vlasnika posjeda oko kojeg su formirana kao što je slučaj Pribislavca (Pribislav), Buzovca (Buzad), Vugrišinca (Vugriša). Ime grada Čakovca potječe od imena grofa Dimitra Čaka, vrhovnog dvorskog suca i palatina kralja Bele IV, koji je tamo u 13. stoljeću podigao utvrdu *Čakov toranj*. Neka su mjesta ime dobila po zaštitniku crkve koja se nalazi na tom području. Tako je Vidovec dobio ime po svetom Vidu, Nedelišće prema nedjelji – danu kada se štuje Sveto Trojstvo kojemu je i posveće-

Slika 6. Tipovi naselja u Međimurju: izduženi, rastepeni i zbijeni tip naselja

na crkva u Nedelišću, Mihaljevac (sv Mihalj), Sveti Martin ... Prelog je svoje ime dobio prema kajkavskoj riječi prevlačiti, a razlog za to se može pronaći u činjenici da se upravo ondje nalazio prijelaz preko rijeke Drave, a Črečan je nazvan prema staroslavenskoj riječi za močvaru, čret.

U Međimurju možemo govoriti o tri tipa naselja. Izduženi tip nastao je uz važnije prometnice i karakterističan je za donje i srednje Međimurje, dok na brežuljcima Međimurskih gorica susrećemo rastepeni tip naselja, prilagođen reljefu. U dravsko – murskoj nizina javlja se zbijeni tip naselja formiranih oko središnjih jezgi. Sela su obično bila razvučena duž jedne široke, glavne ceste uz koju su gusto nanizane kuće, užom stranom okrenute prema ulici. U nekim selima javljaju se i manji trgovi, župni dvorovi, kapelice, crkve. Dvorišta su bila velika, obično s vrtom i voćnjakom, a kuća, izdužena prema dvorištu, nije se nalazila u sredini već je bila smještena uz njegovu među. Neposredno uz kuću, u istoj liniji, bili su smješteni gospodarski objekti.

Međimurska kuća

Kako je Međimurje nekada bilo bogato šumama, stare kuće, *šopane hiže*³, bile su građene od debela hrasta lužnjaka i topole (jagnjede) te trstike i ilovače koja se mijesila s piljevinom ili smrvljenom slamom. Temelj je činila nabijena zemlja, postavile su se debele grede od hrastovine: uzdužne – *pocek* i poprečne – *prečni pocek*. Uglovi kuće bili su ojačani kamenom, *fundamentom* te su tu podignuti okomiti potporni stupovi koji su nosili drvene grede tzv. *trame* i slamnati krov. *Trame* su ujedno bile i ukras kuće, a na njima je često bilo upisano ime graditelja i godina gradnje. Kad je glavna konstrukcija završena, između krovnih greda i greda temelja postavili su se drveni kolci prepleteni vrbovim šibljem ili kestenovim prućem. Zid se nakon toga premazao ilovačom pomiješanom sa slamom, a kad se ovaj sloj osušio kuća je zaglađena i oličena bijelim vapnom. Okviri prozora i vrata obojili bi se življim bojama, crvenom, plavom ili zelenom, zabat je bio izrezbaren, a ponekad i oslikan⁴. Na drvene grede krovništa postavljala se slama tako da su se *šopice*, svezani snopovi slame, vezali za vodoravne letve na krovu. Pokrivanje krova počelo bi odozdo, a kad se došlo do vrha na sljeme kuće postavljen je još jedan sloj slame učvršćen šibama. Postojao je i drugi, nešto složeniji način prekrivanja krova kojeg su onda obično izvodili šopari, a radio se tako da su se *šopice* razvezale i ravnomjerno rasporedile po krovu te se preko slame postavio štap s oba kraja svezan za krovne letve. Na vrhu krova slama s obje strane isplela se u

³ Šop – slamnati krov, od ražene i pšenične slame. Krov se pokrивao pšeničnom slamom, a nadstrešnice, okapnice i sljeme krova raženom.

⁴ Slika se nalazila na metalnoj podlozi pribijenoj na daske, a obično je prikazivala svetca zaštitnika poput sv. Florijana, zaštitnika od požara

pletenicu tzv. pleteno sedlo. Debljna slamnatog kova bila je između 20 i 50 cm, a količina slame za njegovo pokrivanje ovisila je o kvaliteti slame te veličini i kosini krovišta. Ukoliko je krovnište bilo strmije, sloj pokrova je bio tanji, a ako je kut bio blaži, pokrov je bio deblji.

Manje šopane hiže imale su kuhinju, samo jednu sobu i staju, dok su veće kuće imale po dvije sobe razdjeljene kuhinjom. U prednjoj, većoj sobi stanovala je obitelj, dok je u stražnjoj živjela služavka. Podovi kuće bili su zemljani u predsoblju i kuhinji te od hrastovih dasaka u sobama.

Najstarije hiže imale su pojedinačne nenatkrivene ulaze u sobe, a kasnije se razvio natkriveni trijem, *ganjk*. U nastavku kuće, dijelom i pod istim krovom, bili su smješteni gospodarski objekti: klet koja je služila za čuvanje hrane, štala sa sjenikom, te svinjac u njenom nastavku. U dvorištu kuće nalazio se bunar čija se voda koristila za piće, kuhanje i pranje.

Zbog čestih požara i krčenja šuma drvenu je građu bilo sve teže nabaviti te su šopane hiže zamjenjene novim zidanim tipom. Pleter je zamjenjen opekom, a šop crijepom. Na izgled kuća utjecao je europski način gradnje, bidermajer, klasicizam, historicizam te su one bogato ukrašene, fasade su ožbukane, vrata masivna i rezbarena, na prozorima su drvene rebraste šalaporke, a u niši pročelja često se može vidjeti kip svetog Florijana. Tlocrt kuće ostao je isti, međutim zbog većeg broja članova obitelji kuće se šire u dubinu dvorišta.

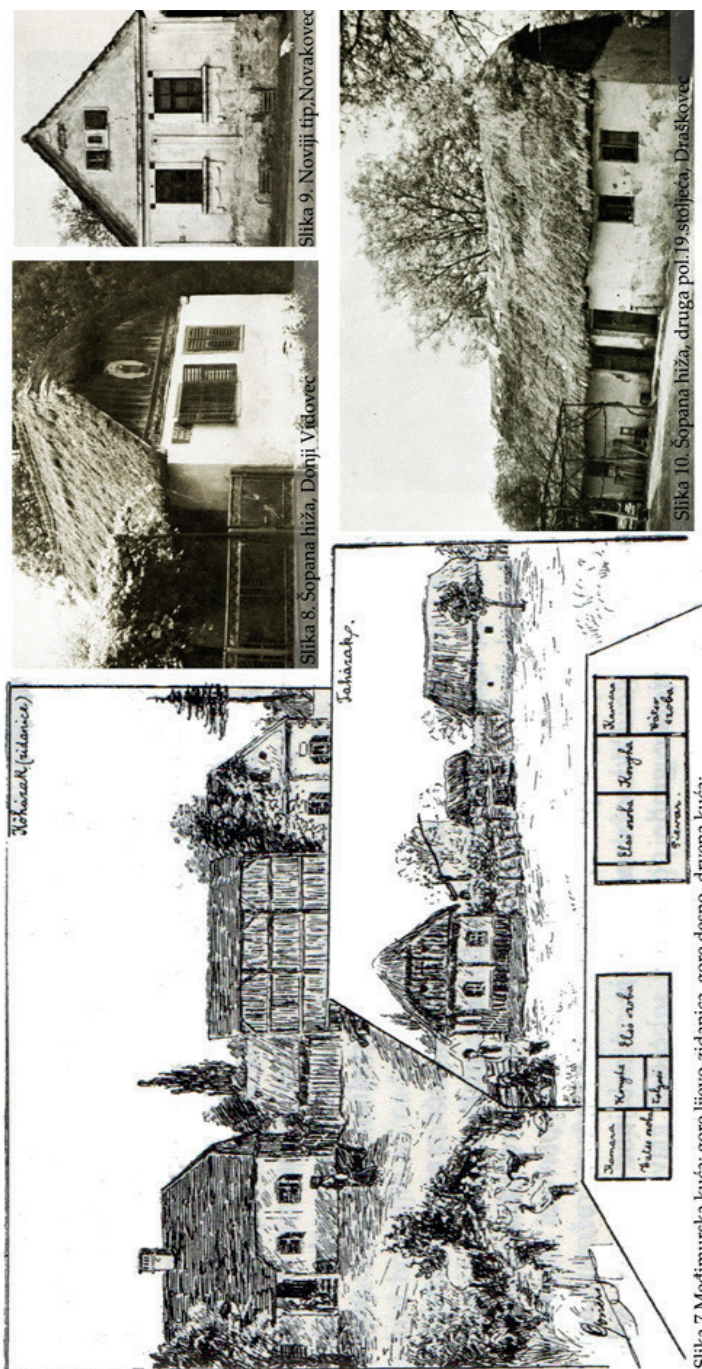
Urbanizacija je uvelike promijenila izgled međimurskog sela. Na mjestu starih kuća niknule su velike bezlične katnice, a ono malo što se sačuvalo od tradicijske gradnje sada je samo svjedok i uspomena nekog prošlog života i vremena.

Slika 11,12: Međimurske kuće
danas: Gornji kuršanec

Slika 13: Međimurske kuće
danas, Pribislavec

Slika 7. Medimurska kuća: gore lijevo-zidnica, gore desno- drvena kuća;
 tlocrt zidanice-lijevo, tlocrt drvene kuće- desno

Feudalna arhitektura - dvorci i kurije Međimurja

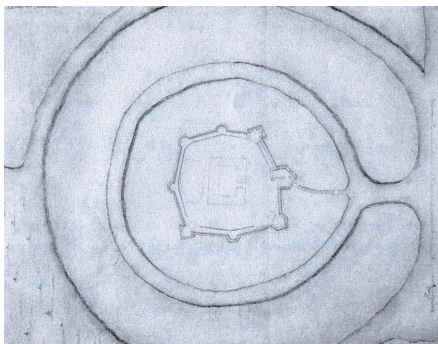
Minula plemićka i feudalna kultura Međimurju su ostavile pravo bogatstvo, dvorce i kurije čiji je golemi potencijal na žalost potpuno neiskorišten. Arhitektura feudalnog podrijetla je prorijeđena, a preostali su dvorci, umjesto da budu pokretači turizma i gospodarstva, zapušteni i zanemareni, bez prave namjene ili bez ikakve namjene uopće. Kada je nakon Drugog svjetskog rata prekinut kontinuitet života u dvorcima te su oni oduzeti svojim dotadašnjim vlasnicima mnogi su se dvorci počeli koristiti za različite, često i neprimjerene namjene poput škola, skladišta itd. Kao vrijednu baštinu prošlosti, dvorcima je potrebno vratiti život, prilagoditi ih suvremenim potrebama društva i dati im namjenu koja će istovremeno privući posjetitelje i očuvati njihovu osebnost i obilježja.

Stari grad Čakovec

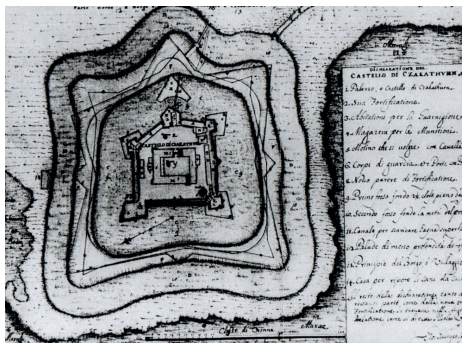
Stari grad Čakovec ili Stari grad Zrinskih jedan je od najvrjednijih kulturno-povijesnih spomenika Međimurja. Utvrda se spominje kao primitivno drveno utvrđenje još u drugoj polovini 13. stoljeća, u vrijeme gospodstva grofa Dmitra Čaka, po kojemu je Čakovec kasnije dobio ime. Njeni vlasnici tijekom godina i stoljeća često su se mijenjali pa se i utvrda u više navrata rekonstruirala i nadograđivala, posebice u razdoblju vladavine obitelji Zrinski. Vanjske obrambene zidine, izgrađene većinom u 16. i 17. stoljeću, uokviruju dvorište i palaču, centralni objekt fortifikacijskog kompleksa. Bastioni tlocrtno tvore peterokutni oblik te su jedinstveni po tome što nisu zemljani, već su građeni od opeke. Sama palača podignuta je u 15. i 16. stoljeću za vrijeme obitelji Ernušt, pregrađena u 17. stoljeću u vrijeme Zrinskih, da bi svoj današnji izgled dobila sredinom 18. stoljeća tijekom rekonstrukcije koja je renesansni dvor pretvorila u monumentalnu baroknu palaču. Novi dvor, kako se palača naziva, dobio je tada drugi kat, a potresom uništeni toranj premješten je s palače na ulaznu kulu. Oko obrambenih zidina postojali su opkopi ispunjeni vodom koji su prestankom turske opasnosti izgubili svoje značenje pa su s vremenom potpuno isušeni, a na njihovom mjestu danas se nalazi bogati park ispunjen brojnim spomenicima. Sredinom 20. stoljeća izvršena je prva ozbiljna intervencija na sanaciji Starog grada. Nakon što je u Drugom svjetskom ratu razoreno sjeverno krilo palače, ono je ponovo izgrađeno, a sanirano je i krovište. Stari grad je u to vrijeme bio u uporabi različitih korisnika pa se tako koristio kao đački dom, medicinski centar, Gimnazija, Radničko sveučilište, ali i za privatne stanare. Godine 1952. donesena je odluka o osnivanju Gradskog muzeja koji bi prikupio građu s područja Međimurja. Godine 1955. Muzej je prvi puta otvoren za građanstvo. Muzej Međimurja danas zauzima polovicu prostora unutar palače. Ovdje su smješteni Etnografski odjel, Arheološki, Povijesni, Kulturno-povijesni odjel te Lapidarij. Stari grad Čakovec predstavlja

skladnu arhitektonsku cjelinu te je jedan od najočuvanijih kulturno povijesnih spomenika međimurskog kraja, simbol identiteta i tradicije te primjer kako očuvati život vrijednoj graditeljskoj baštini.

Slika 14: Tlocrt tvrđave Čakovec između 1657-1660.

Slika 15: Tlocrt tvrđave Čakovec između 1660-1670.

Slika 16: Stari grad Čakovec, pogled iz zraka

Slika 17: Stari grad Čakovec, pogled iz dvorišta prema istoku

Dvorac Tkalec

Dvorac se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Međimurja, u blizini naselja Robadje, na brežuljku Kalec. Nastao je u 18. stoljeću kao majur te je bio u vlasništvu Pavlina, a nakon što je njihov red ukinut 1786. godine, dvorac pada u ruke grofovima Althan. U njihovom vlasništvu ostaje do 1791. kada je imanje prodano Feštetićima. U 19. stoljeću dvorac je pripadao grofovima Zichy. Zgrada je građena u kasnobaroknom stilu s nizom arkada i trijemom na jugoistočnoj strani te velikim svodanim podrumima. Dvorac nije imao perivoj, ali su pogodna klima i plodno tlo omogućili

Slika 18: Pogled na dvorac Tkalec sa zapadne strane

Slika 19: Dvorac Tkalec, pogled s jugoistoka

uzgoj vinove loze čime su se bavili svi njegovi vlasnici. Dvorac je u dobrom građevnom stanju, obnovljen te se koristi kao ladanjska kuća za povremeno stanovanje.

Kaštel Banfi kraj Štrigove

Kaštel Banfi jedan je od najstarijih zdanja Međimurja. Smješten je na sjeverozapadnom dijelu Međimurja, u blizini Štrigove, u selu Banfi, a spominje se još 1373. godine kada ga je podigao grof Banffy, gospodar Lendave. Prema drugoj priči, kaštel je svojoj ljubavnici, kćerki lendavskoga grofa Banffyja, sagradio hrvatsko – ugarski kralj Matija Korvin. Iako je kaštel je u prošlosti vjerojatno bio znatno veći, o čemu govore pronađeni temelji, danas je to jednokatna zgrada kasnobaroknih obilježja građena u ključ s otvorenim svodenim prolazom koji vodi u podrum i s kojeg se ulazi na kat. Sačuvani su svodovi sa susvodnicama u podrumu i prizemlju, ukrasi izvedeni u štukaturi na stropovima prostorija na katu te barokna vrata od ko-

Slika 20: Kaštel Banfi, pogled na unutar-nja pročelja, 1994.

Slika 21: Kaštel Banfi, pogled sa zapada, 2010.

vanog željeza, uokvirena drvenim dovratnikom. Kaštel je tokom godina promijenio niz vlasnika: u 19. stoljeću pripadao Feštetićima, u 20. stoljeću vlasnik je bio Drago Rotanić, a 1935. godine kupuje ga obitelj Franetović. Kaštel je stambene namjene, koristi se kao ladanjska kuća za privremeni boravak, a njegova rekonstrukcija započela je 2005. godine. Prostor se planira prilagoditi za stambenu-poslovnu namjenu.

Kurija Zichy – Terbócz, Železna Gora

Zgrada je izgrađena 1804. godine kao plemićka kurija obitelji Zichy i Terbócz u čijem vlasništvu ostaje sve do 1957. kada umire posljednja vlasnica Ilona Terbócz. Idućih 40 godina kurija je napuštena i propada te je tek 1999. godine kupuju novi vlasnici koji uz nju grade restoran. Kurija je jednokatna (prvobitno prizemna), u ključ građena zgrada kasnobarokno-klasicističkog stila. Imanje se sastoji od dvije arhitektonske cjeline, same kurije u dvije etaže koja ima površinu oko 400m² i prizemnog zidanog objekta, naslonjenog na kuriju, s otvorenim trijemom površine oko 160 m². Uglovi kurije građene u ključ dekorirani su rustikom, a etaže dijele istaknuti vijenci. U dvorištu, naslonjena na kuriju, nalazi se prizemna gospodarska zgrada na kojoj se sprijeda ističu tri boltana luka. Ovdje su se ranije nalazile još neke gospodarske zgrade koje nisu sačuvane kao ni nekadašnji park i idilični stari bunar s drvenim krovicom. Kurija je danas oštećena, bez namjene i u lošem stanju. Sadašnji vlasnici planiraju je preurediti u apartmanski objekt što je, budući da uz dvorac prolazi vinska cesta te je uz njega smješten restoran, svrsishodno i primjereno.

Slika 22: Kurija Zichy Terboč , pogled iz zraka

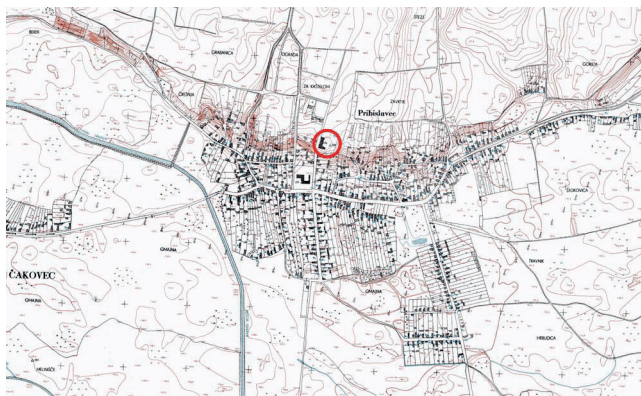
Slika 23: Kurija Zichy Terboč , sjeverozapadna, dvorišna strana

Slika 24: Kurija Zichy Terboč, jugozapad

Dvorac Feštetić u Pribislavcu

Dvorac Feštetić jedan je od rijetkih primjera očuvane arhitekture feudalnog podrijetla u Međimurju. Građevina se prvi puta spominje 1752. godine u tekstu svećenika Josipa Bedekovića. Dvorac Feštetića izgrađen je 1850.-1870. godine na mjestu nekadašnjeg zidanog dvorca obitelji Zrinski. Građen na uzvisini u neogotičkom stilu, dvorac je jednokatna zgrada tlocrtnog oblika slova L s bočno prigradenom neogotičkom „obrambenom“ kulom koja završava s vitkom, šiljatom, četverostranom kapom i četiri vitka poligonalna ugaona tornjića. Nekada je bio okružen gospodarskim zgradama perivojima i vrtovima. Dvorac je jednostavan, visokog krovišta te rizalitno istaknutog središnjeg ulaznog dijela s tri izdužena šiljatalučna prozora i dva bočna krila. Prozorski otvori su jednostavne profilacije, bez ukrasa, osim na središnjem ulaznom dijelu, bočno prigradenoj kuli i ugaonom erkeru, gdje se nalaze prozorski otvori neogotičkog oblika. Prizemlje i prvi kat dijeli jednostavni razdjelni vijenac, dok široki završni vijenac nosi niz stiliziranih neogotičkih ukrasnih konzola koje su naglašene bojom. Posebnost dvorca jest poligonalna kula na prilaznom pročelju, građena kao ostakljeni erker s visokim šiljatalučnim prozorskim okvirima i bogatom neogotičkom arhitektonskom plastikom. Dvorac je bio bogato opremljen stilskim pokućstvom, ukrasnim i uporabnim predmetima, te umjetničkim djelima, međutim njegov inventar opljačkan je u velikim nemirima u studenome 1918. godine da bi 1941. godine dvorac bio zapaljen te su od nekadašnjeg raskošnog zdanja ostali smo goli zidovi. Tri godine kasnije započela je obnova dvorca, a uskoro i njegovo preuređenje u školsku zgradu. Godine 1968. završeni su radovi na preuređenju dvorca u školu te on zadržava svoju namjenu do danas kada je u njemu smještena Osnovna škola Vladimir Nazor. Dvorac, međutim više ne zadovoljava potrebe škole te mu je potrebno pronaći novu, prikladniju namjenu.

Slika 25: HOK Pribislavec, položaj dvorca

Slika 26: Dvorac Festetic,
jugozapad, 19 st.

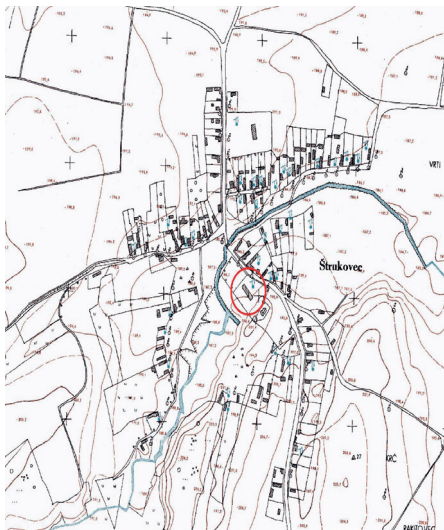
Slika 27: Dvorac
Festetic, jugozapad

Slika 28: Dvorac Festetic,
pogled s juga

Majur Feštetić, Štrukovec

Ova prizemnica pravokutnog tlocrta izgrađena je u 19. stoljeću u kasnobarokno – klasicističkom stilu. Glavno pročelje okrenuto je prema cesti i raščlanjeno otvorenim lukovima duž hodnika iz kojeg se ulazi u pojedine prostorije. U 19. stoljeću u zgradi je stanovao upravitelj imanja obitelji Feštetić da bi od 1926. godine u zgradi djelovala pučka škola. Majur je danas u relativno dobrom građevnom stanju, ali bez namjene.

Slika 29: HOK Štrukovec, položaj
majura

Slika 30: Majur Feštetić, glavno pročelje,
sjeveroistok

Slika 31:
Majur Feštetić,
hodnik kurije

Slika 32: Majur Feštetić ,
ulazni trijem

Nažalost mnogi dvorci Međimurja nisu očuvani. Neki, poput dvorca Fodroczy - Dunay u Štrigovi su u ruševnom stanju, dok o postojanju drugih svjedoče tek njihove ruševine. Jedan od takvih primjera je dvorac Novi Zrin. Dvorac je bio smješten na tlu današnje Mađarske, a dao ga je podići ban Nikola Zrinski kako bi branio prijelaz preko rijeke Mure. Tvrđava zaštićena bastionima i palisadama podignuta je u močvarnom kraju, no iako se smatrala neosvojivom opstala je samo tri godine. Tijekom opsade 1664. godine potpuno je uništena, a o njenom postojanju svjedoče tek ostatci uz obalu Mure te bakrorez Ivana Hoffmana iz Nurnberga. Još jedno srušeno zdanje Međimurja je kaštel Lapšina koji se nalazio u blizini Sv. Martina na Muri. Kaštel je u drugoj polovini 16. stoljeća izgradio plemić Nikola Malakoci na zemlji dobivenoj od Juraja Zrinskog. Godine 1708. Lapšinu su opustošile Rakocijeve čete nakon čega je obnovljena u vrijeme Althana. Posljednji put kaštel se spominje 1768. godine.

Slika 33: Klasicistički dvorac Fodroczy - Dunay u Štrigovi

Slika 34: Dvorac Novi Zrin na rijeci Muri prema bakrorezu iz 1664. godine

Slika 35: Kaštel Lapšina, Sv. Martin na Muri na akvarelu iz 18. stoljeća

LITERATURA

1. BUNJAC Borka; BUNJAC Branimir; JAHN Julijana; MATOTEK, Višnja; PUZAK Ivana; ŠESTAK Mario (2003.), *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec.
2. ĐURIĆ Tomislav; FELETAR Dragutin (1971.) *Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske*, Kulturno-prosvjetno društvo „Zrinski“, Čakovec.
3. FELETAR Dragutin (1968.) *Iz Povijesti Međimurja*, Pribislavac - ciganska glazba Eugena Feštetića, ur. Ernest Fišer, Kulturno-prosvjetno društvo „Zrinski“, Čakovec.
4. FELETAR Dragutin (1968.) *Iz Povijesti Međimurja*, ur. Ernest Fišer, Kulturno-prosvjetno društvo „Zrinski“, Čakovec.
5. GONEZI Ferenez (1995.) *Međimurje – ljudi, vjerovanja, običaji*, Kulturno-prosvjetno društvo „Zrinski“, Čakovec.

6. HORVAT Anđela (1956.), *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, Zagreb.
7. HRANJEC Stjepan (2011.), *Međimurski narodni običaji*, Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu.
8. HRANJEC Stjepan (1991.), *Zipka vu horvatskom cvetnjaku*, Narodna kultura Hrvata u Međimurju, Zrinski, Čakovec.
9. KALŠAN Vladimir (2006), *Međimurska povijest*, Međimurska županija, Čakovec.
10. TOMIČIĆ Željko (1975.) *Muzej Međimurja-Čakovec, Monografija Varaždin*, Skupština općine Varaždin, GZH-Zagreb, SPEKTAR Zagreb.

Drugi izvori:

11. Konzervatorski odjel u Varaždinu Ministarstva kulture RH
12. <http://www.dvorci.hr>
13. <http://www.pribislavec.hr/>
14. <http://www.tic-strigova.hr>
15. <http://www.tzm.hr/>
16. <http://www.mtraditional.com/>
17. <http://www.muzej-medjimurja.hr/>
18. <http://www.zavod.hr/strigova/>

Ilustracije:

- Slika 1: Stara Međimurska nošnja na razglednici iz Međimurja, 1915 godina
izvor: <http://webograd.tportal.hr/josnov/homepage/fotod>
- Slika 2: Priprema stola za Badnju večer, Mala Subotica, 2000
izvor: Hranjec, Stjepan (2011.), *Međimurski narodni običaji*, Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu
- Slika 3: Fašnik u Međimurju, pikači, Čakovec, 2000
izvor: Hranjec, Stjepan (2011.), *Međimurski narodni običaji*, Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu
- Slika 4: Krsni kumovi nose svadbene darove, Goričan
izvor: Hranjec, Stjepan (1991.), *Zipka vu horvatskom cvetnjaku*, Narodna kultura Hrvata u Međimurju, Zrinski, Čakovec
- Slika 5: Svati u Kotoribi, 1940.
izvor: Hranjec, Stjepan (2011.), *Međimurski narodni običaji*, Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu
- Slika 6: Tipovi naselja u Međimurju: izduženi, rastepeni i zbijeni tip naselja
izvor: Hranjec, Stjepan (1991.), *Zipka vu horvatskom cvetnjaku*, Narodna kultura Hrvata u Međimurju, Zrinski, Čakovec

- Slika 7: Međimurska kuća: gore lijevo – zidanica, gore desno – drvena kuća, tlocrt zidanice – lijevo, tlocrt drvene kuće - desno
izvor: Gonezi, Ferenez (1995.) *Međimurje – ljudi, vjerovanja, običaji*, Kulturno-prosvjetno društvo „Zrinski“, Čakovec
- Slika 8: Šopana hiža, Donji Vidovec
izvor: Hranjec, Stjepan (1991.), *Zipka vu horvatskom cvetnjaku*, Narodna kultura Hrvata u Međimurju, Zrinski, Čakovec
- Slika 9: Noviji tip kuća u Novakovcu
izvor: Hranjec, Stjepan (1991.), *Zipka vu horvatskom cvetnjaku*, Narodna kultura Hrvata u Međimurju, Zrinski, Čakovec
- Slika 10: Šopana hiža, druga polovica 19. st
izvor: Hranjec, Stjepan (1991.), *Zipka vu horvatskom cvetnjaku*, Narodna kultura Hrvata u Međimurju, Zrinski, Čakovec
- Slika 11,12: Međimurske kuće danas: Gornji kuršanec
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.
- Slika 13: Međimurske kuće danas, Pribislavec
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.
- Slika 14: Tlocrt tvrđave Čakovec između. 1657-1660. autora Martina Stiera
izvor: Puhmajer, Petar (2006) *Stari grad Čakovec-Novi dvor*, Povijesno umjetnička studija, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb
- Slika 15: Tlocrt tvrđave Čakovec između. 1660-1670. autora G.G. Spalle
izvor: Puhmajer, Petar (2006) *Stari grad Čakovec-Novi dvor*, Povijesno umjetnička studija, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb
- Slika 16: Stari grad Čakovec, pogled iz zraka
izvor: <http://www.adrijanaputovanja.hr/Default.aspx?sifraStranica=578>
- Slika 17: Stari grad Čakovec, pogled iz dvorišta – pogled prema istoku
izvor: http://en.wikipedia.org/wiki/File:%C4%8Cakovec_Stari_Grad.jpg
- Slika 18: Pogled na dvorac Tkalec sa zapadne strane
fotografija: Andrea Maria Jandriček, 2010.
- Slika 19: Dvorac Tkalec, pogled s jugoistoka
fotografija: Andrea Maria Jandriček, 2010.
- Slika 20: Kaštel Banfi, pogled na unutarnja pročelja, 1994.
izvor: iz fototeke Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine u Zagrebu snimio Nino Vranić, 1994. god.; inv. br.: 52535B; neg.: II-16619
- Slika 21: Kaštel Banfi, pogled sa zapada, 2010.
fotografija: Andrea Maria Jandriček, 2010.
- Slika 22: Kurija Zichy Terboz , pogled iz zraka
izvor: <http://www.alma-visio-tours.com>
- Slika 23: Kurija Zichy Terboz , sjeverozapadna, dvorišna strana
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.

- Slika 24: Kuriya Zichy Terboz, jugozapad
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.
- Slika 25: HOK Pribislavec , položaj dvorca
izvor: Geodetska uprava Zagreb, 2012 godina. Ilustracija preuzeta iz
istraživačkog projekta Revitalizacija dvorca na Arhitektonskom fakul-
tetu u Zagrebu pod vodstvom prof.dr.sc. Mladena Obada Šćitarocija
- Slika 26: Dvorac Festetic, jugozapad, 19 st.
izvor: <http://os-vnazor-pribislavec.skole.hr/skola/povijest>
- Slika 27: Dvorac Festetic, jugozapad
fotografija: Vedrana Biškup, 2011.
- Slika 28: Dvorac Festetic, pogled s juga
fotografija: Vedrana Biškup, 2011.
- Slika 29: HOK Štrukovec , položaj majura
izvor: Geodetska uprava Zagreb, 2012 godina. Ilustracija preuzeta iz
istraživačkog projekta Revitalizacija dvorca na Arhitektonskom fa-
kultetu u Zagrebu pod vodstvom prof.dr.sc. Mladena Obada Šćitaroci-
ja
- Slika 30: Majur Feštetić, glavno pročelje, sjeveroistok
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.
- Slika 31: Majur Feštetić , hodnik kurije
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.
- Slika 32: Majur Feštetić , ulazni trijem
fotografija: Vedrana Biškup, 2012.
- Slika 33: Klasicistički dvorac Fodroczy - Dunay u Štrigovi
izvor: Horvat, Anđela (1956.), *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti
u Međimurju*, Zagreb
- Slika 34: Dvorac Novi Zrin na rijeci Muri prema bakrorezu iz 1664. godine
izvor: Horvat, Anđela (1956.), *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti
u Međimurju*, Zagreb
- Slika 35: Kaštel Lapšina, Sv. Martin na Muri na akvarelu iz 18.stljeća
izvor: Horvat, Anđela (1956.), *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti
u Međimurju*, Zagreb

SAŽETAK

MEĐIMURJE – NAROD, OBIČAJI, ARHITEKTURA

Uokvireno rijekama Murom i Dravom Međimurje se stoljećima razvijalo kao jedinstvena prirodna i društvena cjelina. Bogata priroda, plodne ravnice i vinogradi, blaga klima i dobra prometna povezanost oduvijek su privlačili ljude u ovaj kraj pa stoga i ne čudi što je Međimurje danas jedno od najgušće naseljenih područja Republike Hrvatske. Iako su urbanizacija i novo, moderno doba donijele mnoge promjene u izgledu međimurskih sela nestankom tradicije gradnje starih drvenih kuća, a usporedno s time promijenile stavove i prioritete stanovnika Međimurja, Međimurci su ipak uspjeli očuvati svoju baštinu, kulturu i običaje tako što su malobrojni zaljubljenici i obitelji iz naraštaja u naraštaj prenosili znanja i vještine sačuvavši stare tradicijske obrte i spasivši ih tako od zaborava. Bogata povijest ostavila je Međimurju u naslijeđe brojne sakralne objekte te dvorce i kurije. Nažalost tek je malen broj ovih zadnja sačuvan, a još ih je manje preuređeno i tako spašeno od daljnjeg propadanja. O većini postoje tek sjećanja starijih stanovnika Međimurja te pokoji kamen, temelj ili ruina koje svjedoče o zaboravljenoj povijesti. Primjeri uspjele obnove predstavljaju dvorci Banfi i Tkalec u blizini Štrigove. Mnogima od njih još uvijek je neophodna revitalizacija i nova, ili poput dvorca Feštetić, prikladnija i svrsishodnija namjena. Iako su Međimurci svjesni njihove vrijednosti te turističkog i gospodarskog potencijala, dvorci predstavljaju trošak i iziskuju znatna financijska, a trenutno nedostupna, sredstva pa gubitci nastali njihovim održavanjem i obnovom predstavljaju nepremostivu barijeru za veće zahvate. Udahnuti dvorcima novi život, vratiti ih ljudima i prilagoditi ih aktualnom načinu života tako ostaje naša važna zadaća i cilj za budućnost kako bismo ovo vrijedno kulturno naslijeđe i spomenik naše prošlosti ostavili u nasljedstvo naraštajima koji dolaze.

Ključne riječi: običaji; narod; arhitektura; kuće; dvorci; kurije.

ZUSAMMENFASSUNG

MEĐIMURJE – VOLK, BRÄUCHE, ARCHITEKTUR

Umgeben von den Flüssen Mur und Drau entwickelte sich Međimurje als eine einheitliche natürliche und gesellschaftliche Ganzheit. Üppige Natur, fruchtbare Ebene, Weinberge, mildes Klima und gute Verkehrsverbindungen zogen seit jeh Menschen in dieses Gebiet an und es ist daher nicht verwunderlich, dass Međimurje heute eines der dichtbesiedeltesten Gebiete Kroatiens ist. Trotz vielen Änderungen, die die Urban-

isierung und das neue moderne Zeitalter durch den Schwund der traditionellen Bauweise der alten Holzhäuser im Erscheinungsbild der hiesigen Dörfer mit sich brachten, wobei sich auch die Auffassungen und Prioritäten der Einheimischen veränderten, haben die Einwohner von Međimurje es gemeistert, ihr Erbe, ihre Kultur, ihre Sitten und Bräuche zu bewahren, indem einige wenige Liebhaber von alten Traditionshandwerken ihr Wissen und ihre Fertigkeiten an ihren Nachwuchs weitergaben und sie davor gerettet haben, dass sie in Vergessenheit geraten. Seine reiche Geschichte hat dem Gebiet Međimurje viele sakrale Bauten, Schlösser und Kurien in Erbschaft hinterlassen. Nur wenige von diesen Bauten wurden leider vor Verfall bewahrt und noch weniger davon wurden revitalisiert und vor weiterem Verfallen gerettet. Erhalten geblieben sind nur Erinnerungen an sie in Gedanken von wenigen älteren Einwohnern, wie auch seltene Grundsteine, Ruinen oder Fundamente, die von einer vergessenen Geschichte zeugen. Gelungene Beispiele der Revitalisierung sind die Schlösser Banfi und Tkalec in der Nähe von Štrigova. Viele von den Schlössern sollten erneuert werden und bräuchten auch eine neue angemessenere und zweckmäßigere Nutzung, wie es im Beispiel des Schlosses Feštetić der Fall ist. Obwohl die Einwohner hier sich dessen bewusst sind, dass die Schlösser vom großen touristischen Wert und wirtschaftlichem Potential zeugen, stellt die Instandhaltung dieser Schlösser auch hohe Kosten dar und erfordert signifikante finanzielle, jedoch im Moment nichtexistierende, Mittel. Die durch Instandhaltung entstandenen finanziellen Verluste erzeugen eine unüberwindbare Barriere für eventuelle größere Eingriffe. Diesen Schlössern ein neues Leben einzuhauchen, sie den Menschen zurückzugeben und sie der modernen Lebensweise anzupassen, verbleibt somit eine Aufgabe von uns allen und unser angestrebtes Ziel in der ankommenden Zeit, damit dieses wertvolle Kulturerbe und Denkmal unserer Geschichte an unsere Nachkommen weitergeleitet werden könnte.

Schlüsselwörter: Sitten; Bräuche; Volk; Architektur; Holzhäuser; Schlösser; Kurien.

